

Результати розвитку ринків небанківських фінансових послуг України за I півріччя 2008 року

Станом на 30.06.08 до Державного реєстру фінансових установ було внесено інформацію про **1 966** небанківських фінансових установ, що на 59 установ більше, ніж було на початок 2008 року.

За III квартал було зареєстровано ще 33 установи. Таким чином, на 30.09.08 їх загальна кількість досягла **1 999**.

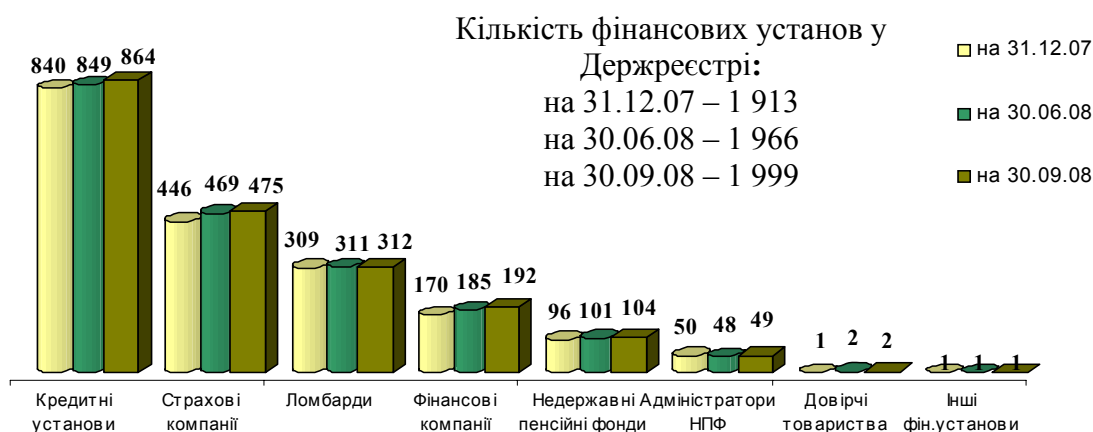

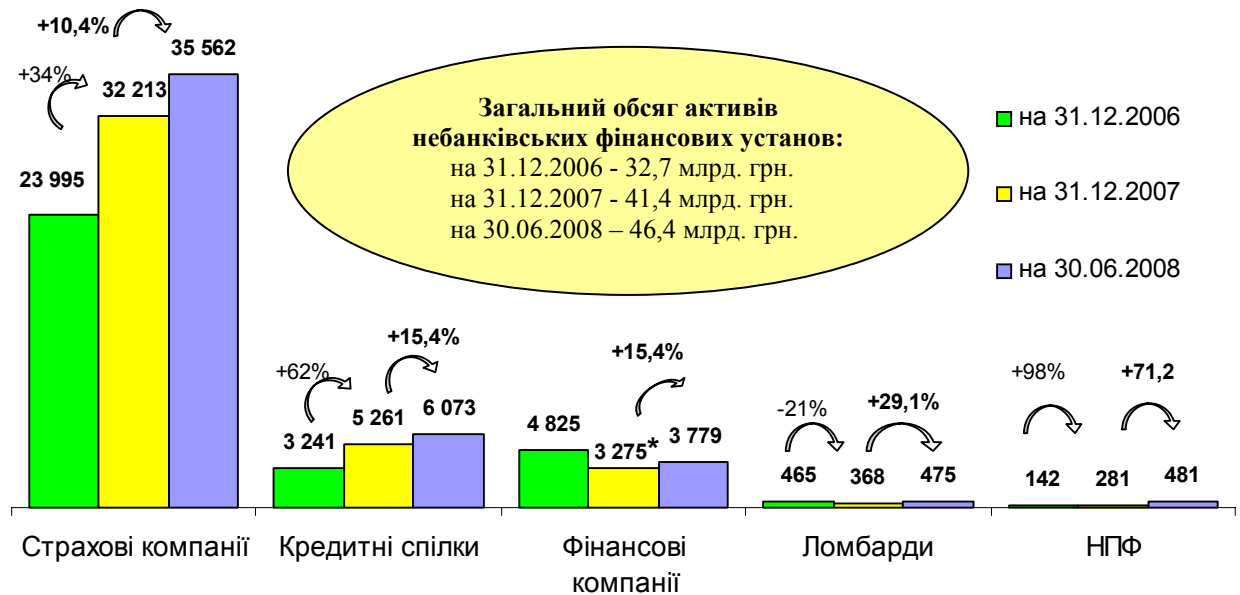
Рис. 1. Динаміка кількості зареєстрованих небанківських фінансових установ за їх видами

Разом з кількістю небанківських фінансових установ зростають і якісні показники їх діяльності.

Так, якщо за результатами 2007 року загальний обсяг активів небанківських фінансових установ становив 41,4 млрд. грн., то на кінець I півріччя 2008 року він збільшився майже на 5 млрд.грн. і склав 46,4 млрд. грн. (приріст 12,1%).

Випереджаючими темпами продовжують нарощувати активи недержавні пенсійні фонди (приріст 71,2%), фінансові компанії (приріст 15,4%) та кредитні спілки (приріст 15,4%). Також швидко почали зростати активи ломбардів (29,1%).

Активи найвагомішого сектору ринку небанківських фінансових послуг – сектору страхування зросли з початку року на 10,4%.

* починаючи з 4 кв. 2007 року, в зв'язку зі зміною звітності, до складу активів фінансових компаній не включаються активи фондів.

Рис. 2. Динаміка обсягів активів небанківських фінансових установ, млн. грн.

За результатами I півріччя 2008 року частка активів небанківських фінансових установ у загальних активах фінансового сектору становила 6,2%.

Небанківський фінансовий сектор все ще значно відстає від банківського як за загальним обсягом активів, так і за темпами їх росту: якщо за I півріччя 2008 року активи банків зросли на 16,6%, то активи небанківських фінансових установ – на 12,1%.

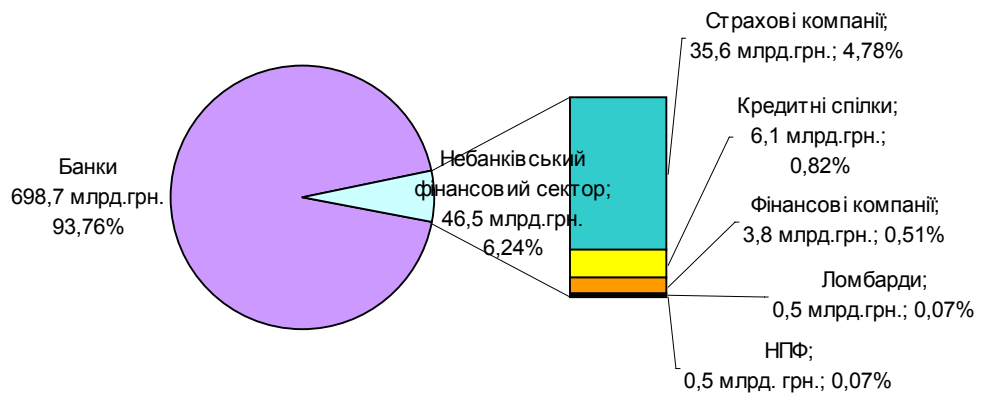

Рис.3. Активи фінансових установ станом на 30.06.08, млрд.грн.

Діяльність **страхового ринку** протягом I півріччя 2008 року свідчить про його подальшу стабілізацію та зростання основних показників діяльності (табл. 1).

За I півріччя 2008 року з усіх видів страхування отримано 11 279,5 млн. грн. валових страхових премій, у тому числі з видів страхування інших, ніж страхування життя – 10 798,6 млн. грн., або 95,7%, зі страхування життя – 481,0 млн. грн., або 4,3%.

Сума чистих страхових премій становила 7 601,9 млн.грн., що складало

67,4% від валових страхових премій.

Частка валових страхових премій у ВВП продовжувала зростати і досягла 2,6% (зросла на 0,1 відсоткового пункту в порівнянні з I півріччям 2007 р.).

Розмір валових страхових виплат на кінець I півріччя 2008 року становив 3 375,7 млн. грн., у тому числі з видів страхування, інших ніж страхування життя – 3 359,1 млн. грн. (або 99,5%), зі страхування життя – 16,7 млн. грн. (або 0,5%).

Обсяг чистих страхових виплат зріс порівняно з аналогічним періодом 2007 року вдвічі (на 1 623,6 млн.грн.) і склав 3 223,5 млн.грн.

Рівень страхових виплат за результатами I півріччя 2008 року мав позитивну динаміку зростання: рівень валових виплат становив 29,9%, рівень чистих виплат – 42,4%, рівень виплат фізичним особам – 40,7%, у той час як на кінець I півріччя 2007 року ці показники склали відповідно 23,3%, 30,0% та 35,3%.

Значно зросла активність фізичних осіб. З усіх видів страхування від страхувальників-фізичних осіб за I півріччя 2008 року надійшло 3 604 млн. грн. страхових премій (32% валових страхових премій), з них:

- за видами страхування, іншими ніж страхування життя – 3 223,4 млн. грн.;
- за страхуванням життя – 380,6 млн. грн.

Розподіл страхових премій від страхувальників - фізичних осіб за видами страхування наведений на рис.4.

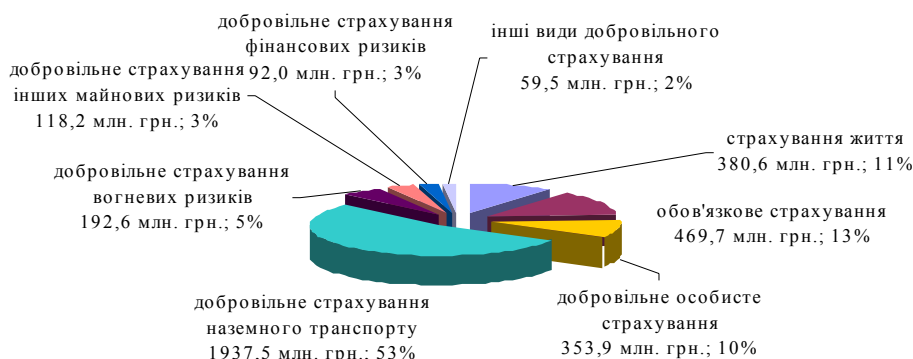

Рис.4. Розподіл валових страхових премій, отриманих від страхувальників - фізичних осіб станом на 30.06.08

У вигляді страхових відшкодувань фізичним особам сплачено 1466,4 млн. грн. Рівень виплат фізичним особам (відношення виплат до премій) склав 40,7%, що на 5,4 відсоткового пункту більше, ніж на кінець I півріччя 2007 року.

Перестраховання

За договорами перестраховання ризиків за січень-червень 2008 року українські страховики (цеденти, перестраховальники) сплатили частину страхових

премій в сумі 4 229,4 млн.грн. (в I півр.2007р. – 2 772,2 млн. грн.), з них:

- перестраховикам-нерезидентам - 551,8 млн.грн. (в I півр.2007р. – 424,8 млн. грн.),
- перестраховикам-резидентам – 3 677,6 млн.грн. (в I півр.2007р. – 347,5 млн. грн.).

Як бачимо з наведених цифр, обсяги перестраховання у I півріччі 2008 року значно зросли (на 56,7%). При цьому перестраховання ризиків відбувалося як в українських компаніях (приріст становив 56,7%), так і в зарубіжних страховиків (приріст склав 29,9%).

На рис.5 представлена структура коштів, переправлених у перестраховання до інших країн, за країнами призначення.

Рис.5. Частка країни в обсягах перестрахових платежів, сплачених за кордон за 6 місяців 2008 року

Загальна сума часток страхових виплат, отриманих від перестраховиків, становила 418,5 млн.грн. (в I півріччі 2007 року – 239,2 млн.грн.), в тому числі отримано від:

- перестраховиків-нерезидентів – 266,2 млн. грн. (в I півріччі 2007 року – 54,4 млн. грн.),
- перестраховиків-резидентів – 152,3 млн. грн. (в I півріччі 2007 року – 184,8 млн. грн.).

Інвестування страхових резервів

Зростання обсягів страхової діяльності стало одним із факторів росту страхових резервів та активів (рис.5). Розміщення страхових резервів здійснюється у відповідності зі статтею 31 Закону України „Про страхування”, де визначено перелік активів за відповідними категоріями.

Разом з тим, основною проблемою для страховиків залишається недостатність ліквідних фінансових інструментів для проведення ефективної політики інвестування коштів. Особливо гострою є проблема забезпечення довгострокових зобов'язань за договорами страхування життя.

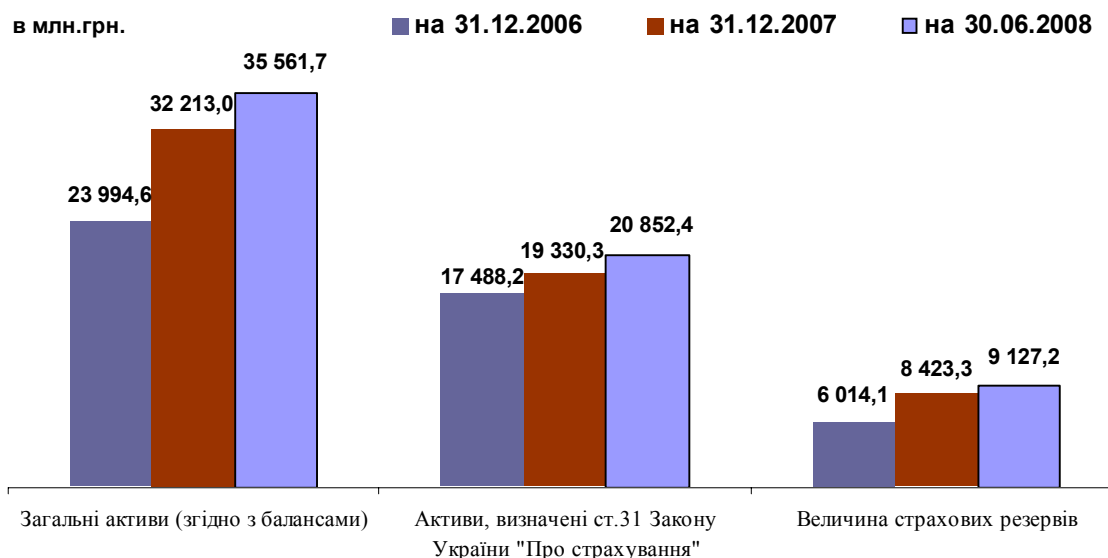

Рис.5. Динаміка активів та обсягів страхових резервів за 2006-2007рр. та I півріччя 2008 р.

Протягом I півріччя 2008 року зберігалась позитивна динаміка зростання активів страховиків. За січень-червень 2008 року загальні активи збільшилися на 3,3 млрд. грн., а величина активів, визначених ст.31 Закону України „Про страхування” - на 1,5 млрд. грн.

Станом на кінець I півріччя 2008 року обсяг активів за визначеними законом категоріями становив 20 852,4 млн.грн., з них 9127,2 млн.грн. інвестовано на покриття сформованих страхових резервів. Структура активів за визначеними законом категоріями станом на 30.06.2008 представлена на рис.6.

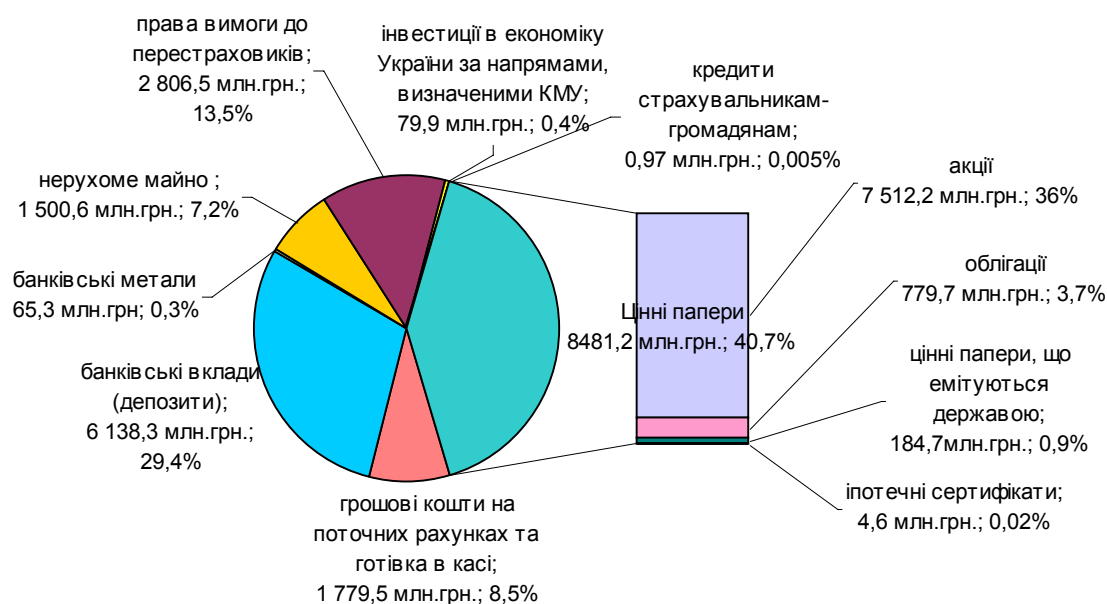

Рис.6. Структура активів за визначеними законом категоріями станом на 30.06.08

Динаміка основних показників ринку страхування

	I півріччя 2007	I півріччя 2008	Приріст	
			млн.грн.	%
Загальні активи страховиків, млн.грн.	26 274,3	35 561,7	9 287,4	35,3
Активи, визначені ст. 31 Закону України „Про страхування” на покриття резервів, млн.грн.	16 410,8	20 852,4	4 441,6	27,1
Обсяг сплачених статутних фондів, млн.грн.	9 341,7	11 970,5	2 628,8	28,1
Обсяг сформованих страхових резервів, млн.грн.	6 256,8	9 127,2	2 870,4	45,9
Валові страхові премії, млн.грн.	7 673,1	11 279,5	3 606,4	47,0
Чисті* страхові премії, млн.грн.	5 325,6	7 601,9	2 276,3	42,7
Валові страхові виплати, млн.грн.	1 784,7	3 375,7	1 591	89,1
Рівень валових виплат, %	23,3%	29,9%	29,7	-
Чисті* страхові виплати, млн.грн.	1 599,9	3 223,5	1 623,6	101,5
Рівень чистих виплат, %	30,0%	42,4%	42,1	-
Сплачено на перестраховання, млн.грн., у тому числі:	2 772,3	4 229,4	1457,1	52,6
- перестраховикам-нерезидентам	424,8	551,8	127	29,9

* Чисті страхові премії та виплати – це валові страхові премії (або виплати) за мінусом коштів з внутрішнього перестраховання (для виключення подвійного рахунку)

У секторі **кредитних спілок** спостерігається стабільне зростання основних показників. Тут має місце не лише зростання активів, а й збільшення чисельності членів кредитних спілок, що свідчить про сталий системний розвиток цього сектора фінансового ринку та підвищення довіри споживачів до нього (рис.7).

Продовжує користуватися широким попитом послуга кредитних спілок щодо залучення внесків своїх членів на депозитні рахунки. Так, станом на I півріччя 2008 року кредитними спілками залучено 4 011,0 млн. грн., що на 16% перевищує суму коштів, залучених на кінець 2007 року.

Зросли також обсяги кредитування своїх членів кредитними спілками. Так, станом на I півріччя 2008 року кредитними спілками видано кредитів на суму 5 376 млн. грн., що на 19% більше, ніж на початок 2008 року.

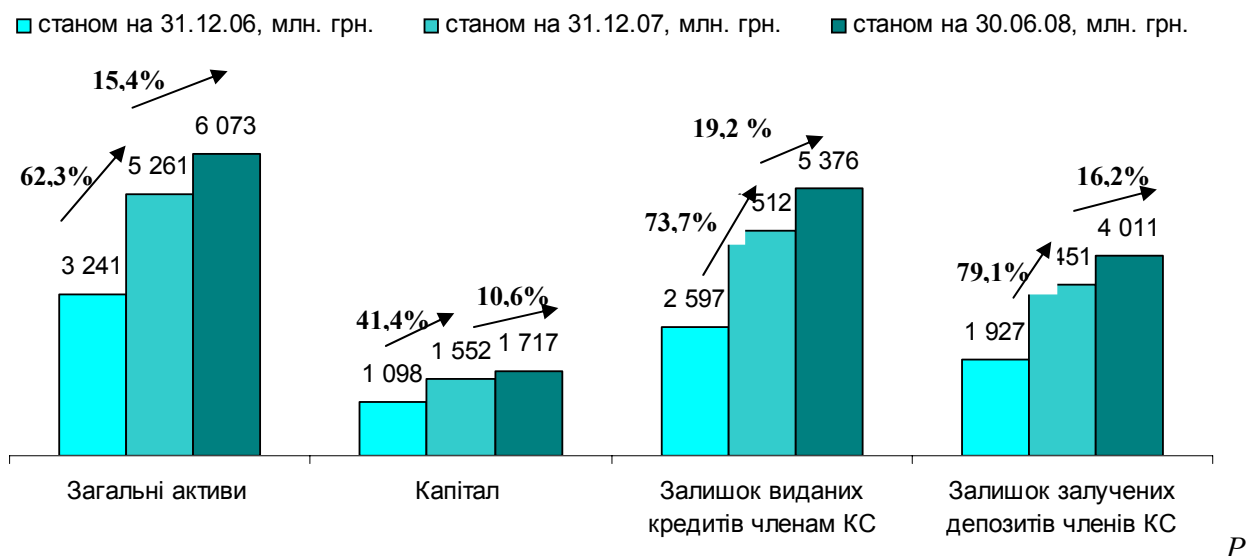

Рис.7. Динаміка основних показників системи кредитних спілок

Протягом I півріччя 2008 року кількість членів кредитних спілок збільшилася на 135 тис. осіб, або на 5,6%, і на 30.06.08 становила 2 526,6 тис. осіб, з яких 645,9 тис. осіб, або майже 25,6%, – члени КС, які мають чинні кредитні договори, та 169 тис. осіб (6,7%) – члени спілок, які мають внески на депозитних рахунках (рис 8).

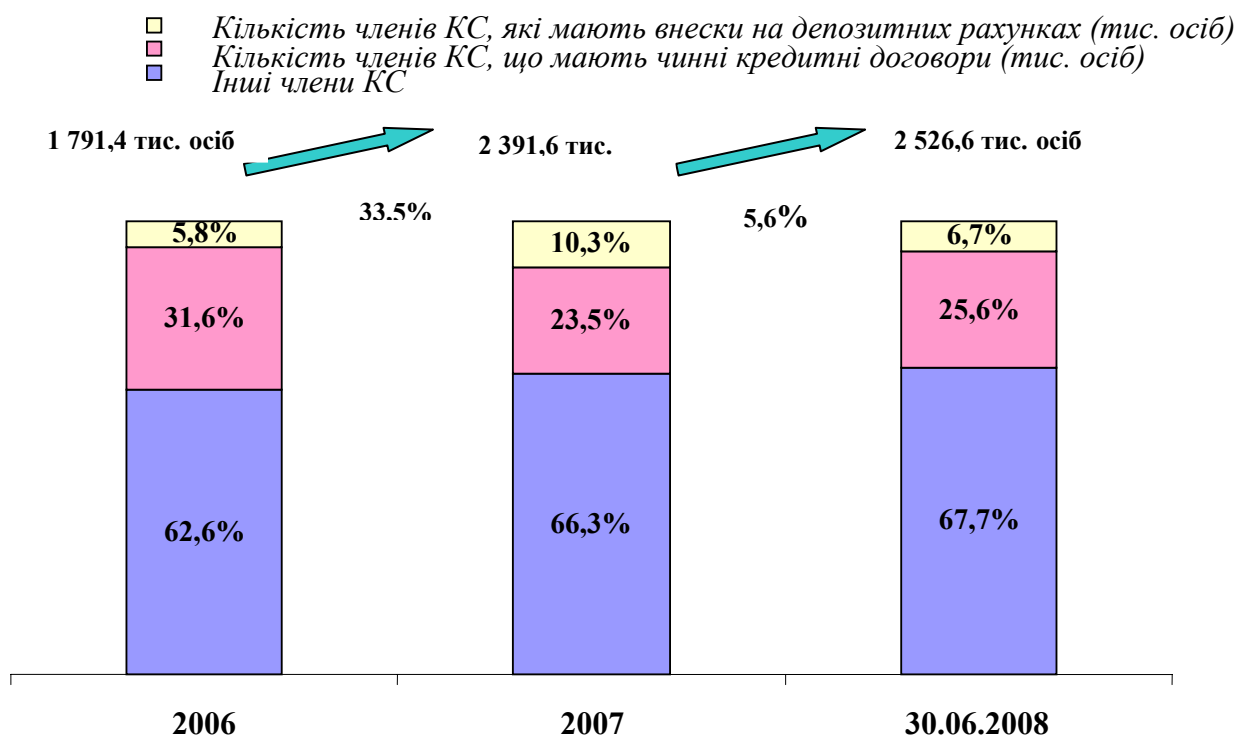

Рис.8. Динаміка кількості членів КС

За результатами звітного періоду, як і раніше, більшість кредитних спілок об'єднувала відносно невелику кількість членів – до 1000 осіб. На кінець II кварталу 2008 року за кількістю членів кредитні спілки розподілилися таким чином: більшість кредитних спілок (59%) об'єднують до 1 тис. осіб; трохи більше

третини спілок – від 1 тис. до 10 тис. осіб, біля 5% кредитних спілок залучили від 10 до 100 тис. членів і 4 спілки об'єднують понад 100 тис. членів (рис.9).

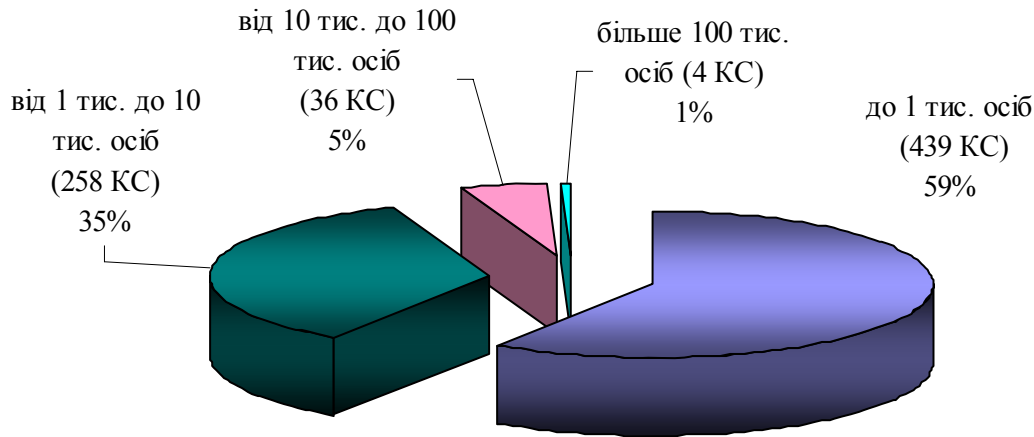

Рис.9. Групування КС за кількістю членів станом на кінець II кв. 2008 року

Найбільш динамічним серед ринків небанківських фінансових послуг залишається ринок **недержавного пенсійного забезпечення**.

Про це свідчить стрімке зростання не лише активів недержавних пенсійних фондів, а й число їх учасників, а також обсяги пенсійних внесків та виплат.

На кінець I півріччя 2008 року учасниками недержавних пенсійних фондів за укладеними контрактами було 428,3 тис. фізичних осіб, що на 53,7% більше, ніж на кінець 2007 року (протягом I півріччя 2008 року до системи недержавного пенсійного забезпечення долучилось 149,6 тис. учасників, що на 74,6 % більше, ніж залучилося за весь 2007 рік).

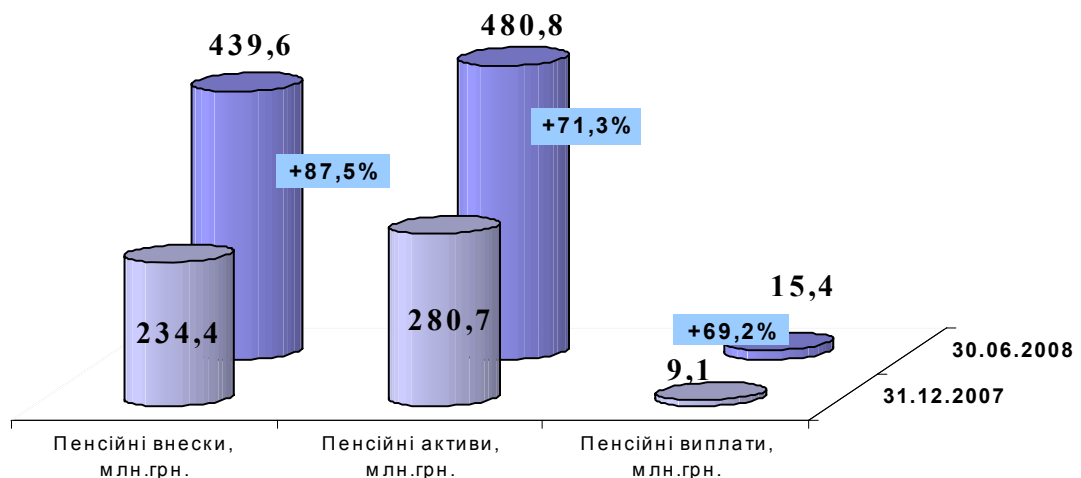

Рис.10. Динаміка основних показників системи НПЗ

За результатами I півріччя 2008 року структура розміщення пенсійних активів за напрямками інвестування суттєво не змінилась (рис.11). Як видно з рисунка, переважними напрямками інвестування пенсійних активів залишаються депозити в банках (55,6% інвестованих активів), акції (16,2%) та облігації (20,4%) підприємств, які є резидентами України.

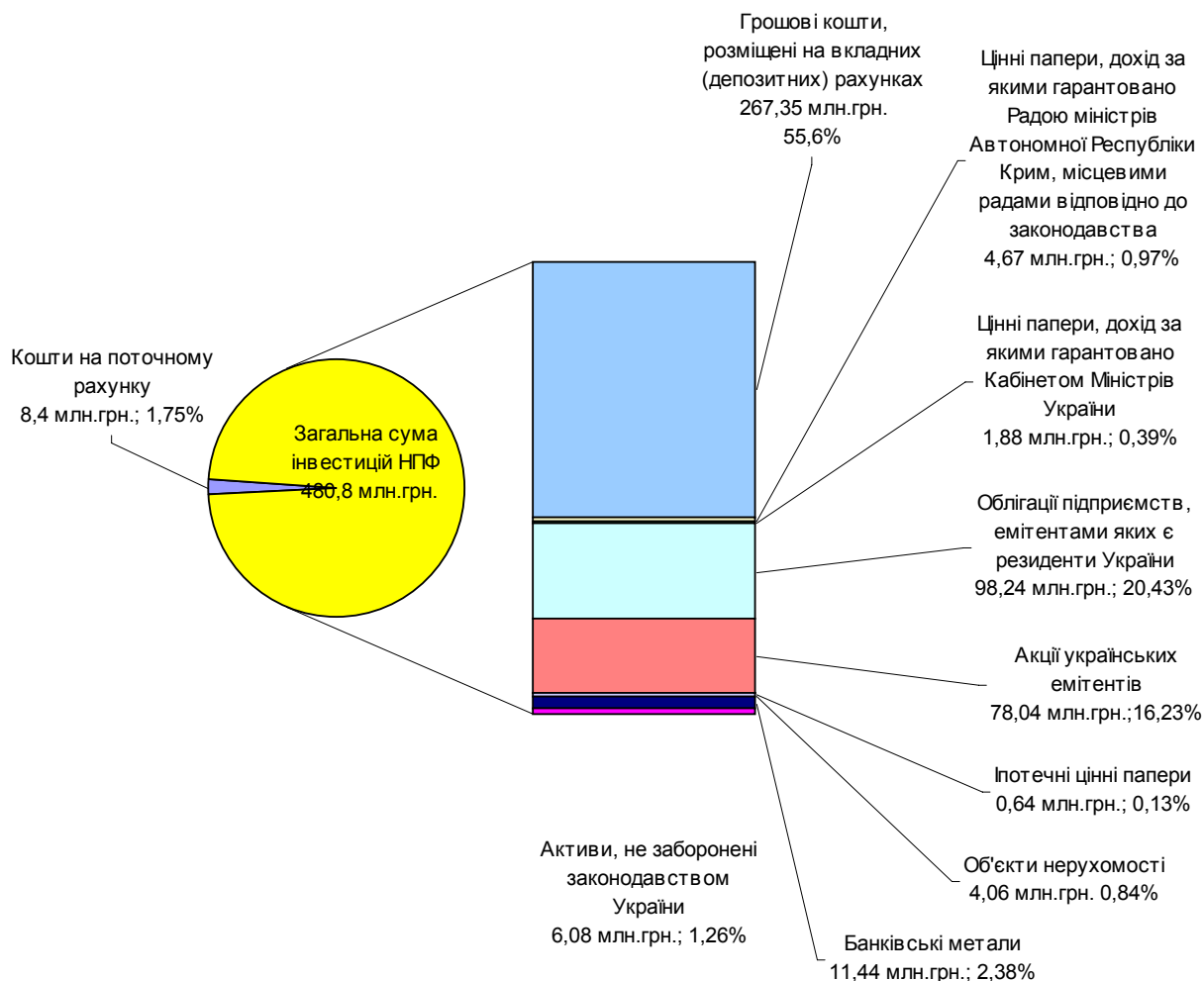

Рис.11. Структура інвестованих на 30.06.08 пенсійних активів

Суттєвим фактором, що впливає на розмір інвестиційного доходу недержавних пенсійних фондів, є також те, що розмір залучених пенсійних внесків є незначним для забезпечення можливості здійснення диверсифікації пенсійних активів у доходні фінансові інструменти. Крім того, такий інструмент, як державні цінні папери, цінні папери місцевих рад як основний інструмент вкладення пенсійних коштів не має широкого попиту серед компаній-управителів у зв'язку з низьким рівнем доходності.

На кінець I півріччя 2008 року витрати, відшкодовані за рахунок активів пенсійного фонду, склали 22 760,2 тис. грн., або 4,7% від загальної суми активів пенсійних фондів. Основна частина витрат, що відшкодовується за рахунок пенсійних активів, припадає на оплату послуг адміністратора (11 605,02 тис. грн.,

або 46,8% від загальної суми витрат), включаючи оплату рекламних та агентських послуг, пов'язаних із функціонуванням пенсійного фонду, та витрат на оприлюднення інформації про його діяльність.

Як і в попередні роки, серед учасників НПФ більшість склали особи віком від 40 до 55 років – 44,2% (2007 р. – 41,9%, 2006р . - 43%). Разом з тим слід відзначити збільшення частки вікової групи старше 55 років –9,5% (9,3% у 2007 р., 7% у 2006 р.) та зростання частки учасників НПФ віком від до 25 до 40 років – 35,3% (34,0% у 2007 р., 14% у 2006р.), що можна розцінювати як прояв підвищення довіри людей до перспективності системи недержавного пенсійного забезпечення, котра ще перебуває в стадії свого становлення (рис. 12).

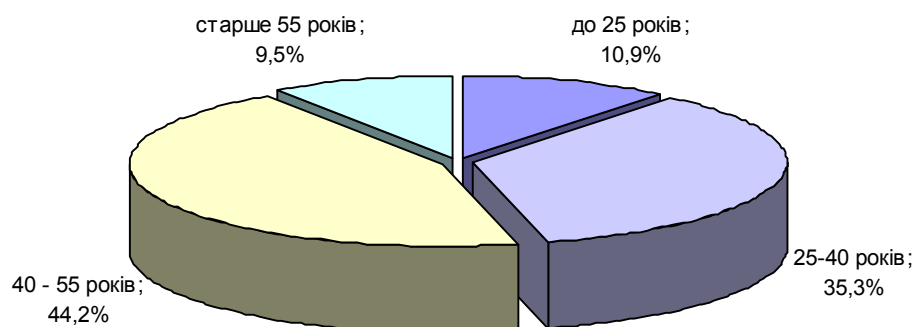

Рис. 12. Розподіл учасників НПЗ за віковими групами у I півріччі 2008 року

Основні показники діяльності недержавних пенсійних фондів свідчать про поступове збільшення уваги до них з боку роботодавців та населення і дотримання лімітів витрат на їх обслуговування, що забезпечує подальший розвиток накопичуваної системи пенсійного забезпечення в Україні.

Станом на 30.06.08 року до Державного реєстру фінансових установ департаментом нагляду за фінансовими компаніями внесено інформацію про **185 фінансових компаній**. Протягом півріччя було зареєстровано 21 та виключено 6 фінансових компаній з Державного реєстру фінансових установ.

Узагальнені дані щодо обсягів фінансових послуг, наданих фінансовими компаніями, наведено у табл.2.

Як видно з таблиці, у I півріччі 2008 року дещо змінилися обсяги укладених договорів за видами послуг порівняно з I півріччям 2007 року. Так, значно зросли обсяги операцій з обміну валют (+963,2 млн.грн.) та факторингу (+419,4 млн.грн.), збільшилися обсяги операцій із залучення фінансових активів фізичних осіб (+194,0 млн.грн.) та переказу грошових коштів (+121,1 млн.грн.), видача фінансових кредитів за рахунок власних коштів (+35,7 млн.грн.), надання позик

**Обсяги укладених договорів з надання фінансових послуг
фінансовими компаніями, млн.грн.**

Вид фінансової послуги	I півріччя 2007	I півріччя 2008	Відхилення	
			млн. грн.	%
1	2	3	4	5
Операції з обміну валют	3 845,4	4 808,57	+963,17	25,05%
Операції з переказу грошових коштів (без Укрпошти)	656,5	777,61	+121,11	18,45%
Залучення фінансових активів фізичних осіб	2 289,6	2 483,59	+194,03	8,47%
Залучення фінансових активів юридичних осіб	331,2	294,85	-36,31	-10,96%
Надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів	62,5	98,15	+35,65	57,04%
Надання позик	26,9	55,46	+28,56	106,17%
Надання порук (поручительств)	3,8	0	-3,8	-
Фінансовий лізинг	3,4	4,81	+1,41	41,47%
Надання гарантій	3,4	0,28	-3,12	-91,76%
Факторинг	61,5	480,89	+419,39	681,93%
Всього	7 283,9	9 004,21	+ 1 720,31	23,62%

(+28,6 млн.грн.) та фінансовий лізинг (+1,4 млн.грн.). В той же час зменшилися обсяги залучення фінансових активів юридичних осіб (-36,3), та гарантій (-3,1 млн.грн.). Зовсім не надавалися послуги поручительства.

Обсяги фінансових послуг, наданих юридичними особами – суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але мають визначене законом право надавати фінансові послуги, наведено в табл. 3.

Таблиця 3

**Обсяги фінансових послуг, наданих юридичними особами,
які не є фінансовими установами (лізингодавцями)**

Вид фінансової послуги	Обсяг фінансового активу, що є предметом договору, млн. грн.	
	I півріччя 2007	I півріччя 2008
фінансовий лізинг	5 447,6	4 834,9
поштовий переказ (Укрпошта)	1 963,6	2 663,9
Всього	7 411,2	7 498,8

Таким чином, вартість об'єктів лізингу за договорами, укладеними лізингодавцями протягом I півріччя 2008 року, зменшилася порівняно з аналогічним періодом 2007 року на 11,2%. А обсяги поштового переказу, що здійснювалися Укрпоштою, зросли на 36%.

Загальні активи ломбардів з початку року зросли на 29,3 % і на кінець I півріччя 2008 року склали 475,3 млн. грн. Разом з деяким зростанням кількості ломбардів також зросли обсяги кредитування населення ломбардами порівняно з

І півріччям 2007 року. Протягом І півріччя 2008 року ломбарди під заставу майна видали 2 693,0 тис. од. фінансових кредитів на суму 1107,7 млн. грн. (сума кредитів, виданих ломбардами, зросла на 33,1% порівняно з І півріччям 2007 р.).

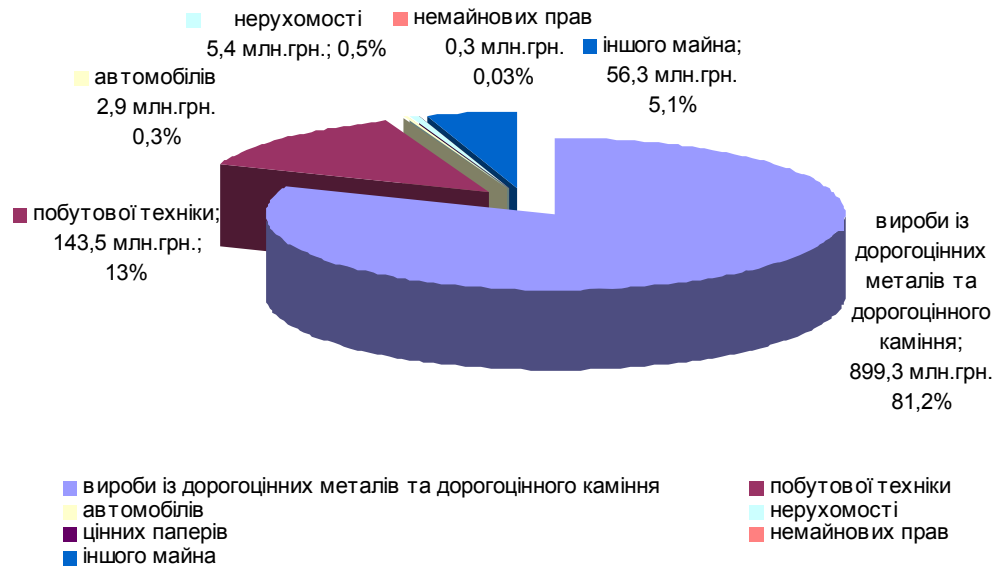

Рис.13. Структура наданих кредитів за видами застави у І півріччі 2008 року

На кінець І півріччя 2008 року (рис.13) понад 81% обсягів кредитування здійснювалося під заставу виробів із дорогоцінних металів та каміння, 13 % під заставу побутової техніки, решта (6%) під заставу іншого майна.

Сума погашених фінансових кредитів за І півріччя 2008 року становить 1021,9 тис.грн., в тому числі 67,5 тис.грн. погашено за рахунок майна, наданого в заставу.

Як видно з наведених даних, небанківський фінансовий сектор України у І півріччі 2008 року продовжував розвиватися, збільшувати обсяги послуг та підвищувати свій якісний рівень.